

ความสุขและเศรษฐกิจพอเพียง : A Mathematical Perspective

โดย ดร.ณัฐวุฒิ เผ่าทวี มหาวิทยาลัย ลอนดอน

ในขณะนี้ ได้เริ่มมีการนำแนวทางการคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาเพื่อช่วยใช้ในการออกแบบแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจังมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็ได้มีการพัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขขึ้นมา ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่าดัชนีตัวอื่นๆ อย่างเช่น Gross Domestic Product (GDP) ซึ่งปกติใช้เป็นเครื่องมือในการวัดการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศนั้น ไม่สามารถนำมาใช้ในการวัดความสุขส่วนรวมของคนในประเทศได้จริงๆ และการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น ที่จะทำให้คนเรามีความสุขที่ยั่งยืนได้จริงๆ

แต่จากบทความหลายๆบทความในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผมได้มีโอกาสอ่านในช่วงประมาณซักสามเดือนที่ผ่านมา ผมมีความรู้สึกว่าการเหล่านี้อาจจะยังไม่ทำให้คุณผู้อ่านหลายๆท่านกระจ่างถึงความสัมพันธ์ระหว่างความสุขและเศรษฐกิจพอเพียงซักเท่าไร หลายๆท่านอาจจะกลับรู้สึกได้ว่า ตัวเองก็มีความสุขได้โดยไม่ต้องไปปฏิบัติตามแนวทางการคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเลยแม้แต่คนเดียว ทั้งนี้ไม่ใช่ความผิดของเจ้าของบทความเหล่านั้น และก็ไม่ใช่ความผิดของคุณผู้อ่านด้วย แต่เป็นเพราะว่าประเทศไทยเรายังไม่มีหลักฐานจริงๆว่าการที่ปฏิบัติตามแนวทางการคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะทำให้พวกเราทุกคนมีความสุขมากกว่า

ด้วยที่ว่าประเทศไทยเรายังไม่เริ่มมีการเก็บข้อมูลความสุขอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจัง ผมจึงขออนุญาตใช้วิธีการอื่นมาโน้มน้าวคุณผู้อ่านทุกท่านให้เห็นว่า การปฏิบัติตามแนวทางการคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้นที่จะทำให้พวกเราทุกคนมีความสุขมากกว่าจริงๆ โดยวิธีการที่ผมจะนำมาใช้นี้อธิบายนั้นเป็นวิธีที่มาจากความคิดแบบคณิตศาสตร์ปนกับเศรษฐศาสตร์หน่อยๆ หรือที่นักเศรษฐศาสตร์ทั่วไปเรียกๆกันว่า **Game Theory** นั่นเอง

ข้อสมมุติฐานสำคัญในการจำลองความสัมพันธ์ระหว่างความสุขและเศรษฐกิจพอเพียงง่ายๆนั้นมีอยู่สองอย่าง ก็คือ

1. ถ้าคนเราไม่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เราจะมีชีวิตที่โลภครอบงำจิตใจ พุดง่ายก็คือเราจะหิวอยู่ตลอดเวลาว่าใครรวยกว่าเรา มีฐานะที่ดีกว่าเรา มีงานการที่ดีกว่าเราทำ และเราก็จะไม่มีความสุขจนกว่าเราจะรวยเท่าคนอื่นเขา หรือคนอื่นนั้นจนเท่าเรา
2. There is no such thing as free lunch หรือแปลเป็นไทยก็คือ ไม่มีอะไรที่เราจะได้มาฟรีๆ ถ้าเราอยากที่จะมีเงินเท่ากับคนอื่นเขา ทางเลือกที่ดีและแน่นอนที่สุดก็คือการสละเวลาว่างมาทำงานมากขึ้น เพื่อที่จะได้มาซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปด้วย

จากข้อสมมุติฐานสองข้อนี้ ผมก็จะขอยกตัวอย่างคนสองคนนะครับ เขาเป็นว่าผมขอตั้งชื่อนายคนแรกว่า นาย ก ส่วนนายคนที่สองนั้นผมจะให้ชื่อว่า นาย ข นะครับ ทั้งนาย ก และ นาย ข นั้นต่างก็แต่งงานมีครอบครัวเหมือนกัน และทั้งสองเองก็ทำงานอยู่ที่ทำงานเดียวกัน ตอนที่เริ่มงานด้วยกันนั้น ทั้งสองคนใช้เวลาทำงานกันคนละ 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และได้เงินเดือนกันคนละ 15,000 บาท (ซึ่งถ้าดูจากรูปภาพข้างล่างแล้ว จุดคล้ายภาพของทั้งนาย ก และ นาย ข ก็จะอยู่ในรอบฝั่งซ้ายบนสุด) นอกจากนี้แล้ว ทั้งสองคนก็ต่างรู้ว่า ตัวเองมีทางเลือกที่จะ

ทำงานสัปดาห์ละ 50 ชั่วโมง เพื่อที่จะได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นมาอีกคนละ 3,000 บาท เป็น 18,000 บาท ต่อเดือน (จุดดุลยภาพของทั้งนาย ก และ นาย ข ก็จะเปลี่ยนมาอยู่ในกรอบฝั่งขวาล่างสุด)

รูปภาพที่ 1: ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขและเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าทั้งสองไม่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

	นาย ก: ทำงานสัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง	นาย ก: ทำงานสัปดาห์ละ 50 ชั่วโมง
นาย ข: ทำงานสัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง	สุขเป็นอันดับ 2 สำหรับนาย ก สุขเป็นอันดับ 2 สำหรับนาย ข	สุขที่สุดสำหรับนาย ก แย่ที่สุดสำหรับนาย ข
นาย ข: ทำงานสัปดาห์ละ 50 ชั่วโมง	แย่ที่สุดสำหรับนาย ก สุขที่สุดสำหรับนาย ข	สุขเป็นอันดับ 3 สำหรับนาย ก สุขเป็นอันดับ 3 สำหรับนาย ข

สมมุติว่าทั้งนาย ก และ นาย ข เริ่มทำงานกันคนละ 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ถ้าทั้งสองคนนั้นไม่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งสองก็จะห่วงอยู่ตลอดเวลาว่า อีกคนนั้นทำงานมากกว่า และได้เงินเดือนที่มากกว่าตัวเองหรือเปล่า เพราะฉะนั้น ทั้งนาย ก และ นาย ข ก็จะมีแรงจูงใจพิเศษที่อยากจะทำงานมากขึ้น เพื่อที่ว่าอย่างน้อย ถ้าตัวเองได้ทำงานมากขึ้นแล้ว ก็จะไม่มีทางที่ตัวเองจะจนกว่าอีกคนหนึ่งแน่นอน เพราะฉะนั้นแล้ว ถ้าทั้งสองคนเริ่มทำงานกันคนละ 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (จุดดุลยภาพซ้ายบนสุด) จะเป็นสิ่งที่แน่นอนเลยว่าอีกไม่นาน ทั้งสองคนก็จะเริ่มเลือกที่จะทำงานมากขึ้น เพราะต่างคนก็ต่างไม่อยากจะได้น้อยกว่าคนอื่นเขา สุดท้ายแล้วก็จะมาอยู่ตัวกันตรงที่ทั้งสองต้องมาทำงานกันคนละ 50 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (จุดดุลยภาพขวาล่างสุด) จุดดุลยภาพตัวนี้ถือว่าเป็นจุดดุลยภาพที่อยู่ตัวที่สุด เพราะว่าไม่ว่า นาย ก และ นาย ข จะเริ่มจากจุดไหน สุดท้ายแล้วก็จะมาหยุดอยู่ตรงจุดนี้ จุดดุลยภาพตัวนี้เป็นจุดดุลยภาพที่นักเศรษฐศาสตร์ทั่วไปเรียกๆกันว่า **Nash Equilibrium** นั่นเอง

ถ้าคุณผู้อ่านทุกท่านสังเกตเห็นผลลัพธ์ของความสุขของแต่ละคนในแต่ละกรอบก็อาจจะสงสัยว่า ทำไมความสุขของทั้งสองคนใน **Nash Equilibrium** ถึงน้อยกว่าความสุขของทั้งสองคนในจุดดุลยภาพอันแรกทางซ้ายบนสุด การที่ทั้งสองคนเลือกที่จะทำงานเพิ่มมากขึ้นนั้นก็ควรจะหมายถึงทั้งสองคนมีความสุขที่เพิ่มขึ้นด้วยไม่ใช่หรือ ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่า เหตุผลแรกที่ทำให้ทั้ง นาย ก และ นาย ข พยายามที่จะชวนขวายทำงานเพิ่มมากขึ้นก็คือ ทั้งสองไม่อยากจะได้เงินเดือนที่น้อยกว่าอีกคนหนึ่ง แต่หลังจากที่ทั้งสองเริ่มทำงานมากขึ้นแล้วนั้น ก็กลับ

กลายเป็นว่าทั้งสองก็ยังได้เงินเดือนที่เท่ากันอยู่ นั่นก็คือคนละ 18,000 บาทต่อเดือน ความสุขที่ต่างคนควรจะ
ได้รับจากการที่ตัวเองนั้นมีเงินเดือนมากกว่าอีกคนก็หมดไป สิ่งที่ได้มาแทนก็คือ เงินที่เพิ่มขึ้นมาเดือนละ 3,000
บาท ที่ต้องแลกมากับการที่ต้องเสียสละเวลาอยู่กับครอบครัว เพื่อน และคนที่เรารัก 40 ชั่วโมง หรือเกือบ 2 วันต่อ
เดือน ส่วนจุดดุลยภาพอันอื่นนั้น (จุดดุลยภาพขวบนสุด กับ จุดดุลยภาพซ้ายล่างสุด) เราไม่จำเป็นต้องพูดถึง
เพราะไม่ว่ายังไง ทั้งนาย ก และ นาย ข ก็จะมาหยุดอยู่ตรง **Nash Equilibrium** อยู่ดี

แต่ถ้าทั้งสองคนดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงล่ะ จะเป็นยังไง? อย่างแรกเลยก็คือทั้งนาย ก และ นาย ข
ก็จะไม่มีเหตุผลที่จะต้องเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ทั้งสองก็จะเลือกที่จะทำงานแต่พอควร ไม่มากและไม่น้อย
จนเกินไป **Nash Equilibrium** นั่นก็จะย้ายมาอยู่ที่จุดซ้ายบนสุด หรือที่ทั้งสองทำงานกันคนละ 40 ชั่วโมงต่อ
สัปดาห์

แต่ถ้าสมมุติว่าแก่นาย ก คนเดียวเท่านั้นล่ะ ที่ยึดมั่นกับการที่จะใช้ชีวิตอย่างพอเพียง **Nash Equilibrium** ก็จะ
ย้ายมาอยู่ที่จุดซ้ายล่างสุด (นาย ข ทำงานสัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง แต่ว่า นาย ก ยังทำงานสัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง)
หากแต่ว่าผลลัพธ์ของความสุขของนาย ก นั้นจะไม่ลดลงไปตามความสุขที่ขึ้นของนาย ข เพราะนาย ก นั้นยึด
มั่นในการใช้ตัวเองเป็นหลัก จุดดุลยภาพอันนี้ ในสายตาคุณผู้อ่านทุกท่านอาจจะคิดว่าดีที่สุด เพราะไม่ว่าใครก็มี
แต่ได้ ไม่มีเสีย แต่ว่า **Nash Equilibrium** อันนี้เป็นจุดดุลยภาพที่ค่อนข้างที่จะประหลาด นั่นก็เป็นเพราะว่า คนเรา
ส่วนใหญ่นั้นอาจจะยอมรับความคิด และยอมที่จะปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าปกติ ถ้าทุกๆคนที่
เขารู้จักนั้นทำเช่นเดียวกันกับเขาทั้งหมด และอาจจะยอมรับน้อยกว่าถ้าเขาเป็นแค่คนเดียวที่อยู่อย่างพอเพียง
สุดท้ายแล้ว ก็จะไม่มีการรับประกันว่า นาย ก จะใช้ชีวิตอย่างพอ ไปตลอด และมีสิทธิ์ที่ **Nash Equilibrium** จะ
ย้ายไปอยู่ที่จุดขวาล่างสุด ซึ่งเป็นจุดที่แย่ที่สุดสำหรับคนในสังคมโดยรวม

สรุปก็คือ ความสุขส่วนรวมจะสูงที่สุดก็ต่อเมื่อคนส่วนใหญ่ยึดมั่นกับการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง แต่สิ่งที่จะ
ทำให้สังคมแตกและกลับไปเป็นสังคมที่มีการใช้เศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นหลักนั้นก็คือ จำนวนคนที่ไม่ยึดมั่นกับ
การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ต่อจำนวนประชากรทั้งหมด เพราะถ้าจำนวนคนที่ไม่ยึดมั่นกับการใช้ชีวิตอย่าง
พอเพียงมีอยู่มาก อัตราความเสี่ยงที่การขับเคลื่อนแนวทางการคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงจะอยู่ได้ไม่นานนั้นก็
สูงตามๆกันไป ปัญหาสำคัญก็คือว่าเราควรจะทำยังไง ให้คนส่วนใหญ่หันมายึดมั่นกับการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

เอาไว้ผมมีโอกาสนึก ผมจะมาเขียนถึงนโยบายที่รัฐบาลควรจะคำนึงถึงในการที่จะลดปัญหาตัวนี้ นะครับ